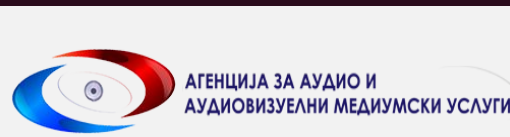

ИСТРАЖУВАЊЕ ЗА МЕДИУМСКА ПИСМЕНОСТ

Од знаење до навика – Истражување за медиумската писменост кај средношколците/ките.

889

средношколци
40 училишта
2023 → 2026

Кренете рака ако...

- оваа недела сте користеле вештачка интелигенција (ChatGPT, Gemini, Claude и слични...)
- вчера сте виделе слика или видео за кое не сте сигурни дали е ВИСТИНСКО
- некогаш сте прифатиле „услови за користење“ без да ги прочитате

Не секоја „анкета“ на интернет е истражување

вирални_вести

пред 2 часа

ШОКАНТНО ИСТРАЖУВАЊЕ

92%

од младите не можат ниту ден без телефон!

Ова е повеќе од јасно! Сподели ако и ти си таков/а. #истражување #младите

**Анкета на нашиот профил. Гласаа 1.200 следбеници.*

4.812 допаѓања · 1.390 споделувања

Измислен пример

Пред да поверувате во бројката, проверете:

КОЈ

го направил истражувањето и кој го платил?

КОГО

прашале: сите млади или само следбениците?

КОЛКУ

луѓе одговориле и на колку прашања?

КАКО

се избрани: по случаен избор или кој сакал?

ШТО

точно прашале и како гласи прашањето?

Истото важи и за нашите бројки. Затоа прво ќе зборуваме за методологијата.

Ајварот се пржи во големо тенџере. Сакате да знаете дали е доволно солен. Како ќе проверите?

А

Пробувам лажица од површината, без да промешам

Б

Пробувам само од работ на тенџерето, каде што ми е најблиску

В

Добро промешувам, па пробувам една лажица

Точно е В, а истражувањето е како пробување ајвар

ПОИМ	ВО КУЈНАТА	ВО НАШЕТО ИСТРАЖУВАЊЕ
 Популација	<i>целото тенџере ајвар</i>	сите средношколци во трета и четврта година во државата
 Примерок	<i>една лажица</i>	1.163 ученици од 40 гимназии и стручни училишта
 Случаен избор	<i>добро промешај пред да пробаш</i>	учениците во избраните паралелки се избрани по случаен избор
 Анкета	<i>секој пробува со идентична лажица</i>	ист печатен прашалник за сите, на час и анонимно
 Методологија	<i>рецептот</i>	однапред запишани правила: кој, кого, колку, што и како ги броиме одговорите

Не мора да го изедете целото тенџере ајвар за да знаете дали е доволно солен.
Доволна е една лажица, ако добро сте промешале.

Нашата лажица е истата генерација, измерена двапати

2023/2024

две години подоцна

прва и втора година
14 до 17 години
884 ученици

2025/2026

трета и четврта година
17 до 19 години
889 ученици

Не се исти ученици, генерацијата е иста.

- Прашалникот е анонимен и споредуваме групи на одговори, а не исти ученици.
- По случаен избор тргнавме дел од анкетите од стручните училишта за да добиеме еднаков сооднос.
- Дел од промените се и затоа што пораснавте.

 40

гимназии и стручни
училишта

 8

статистички региони, во
урбани и рурални средини

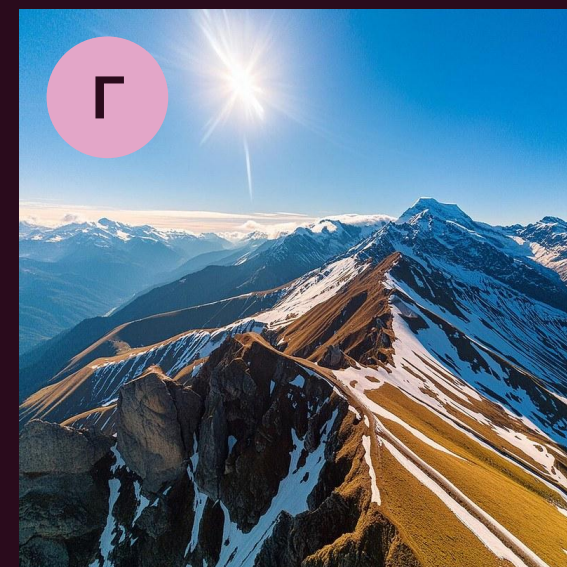
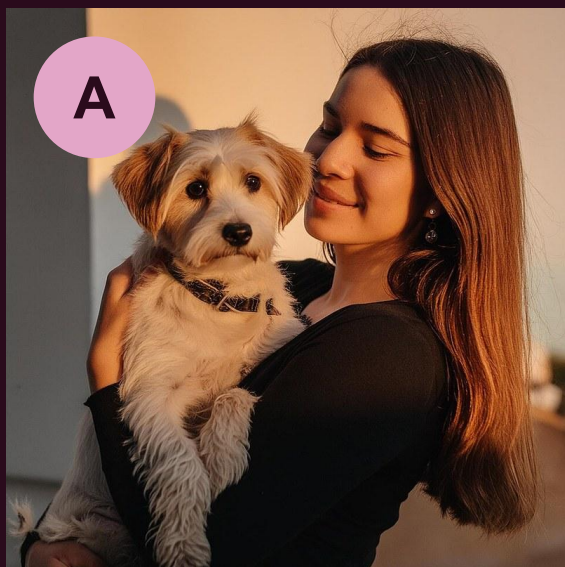
 3

наставни јазици: македонски,
албански, турски

 1.163

пополнети прашалници во
2026

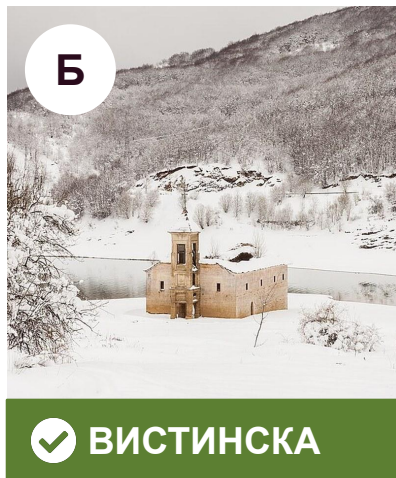
ВИ или вистинска фотографија?

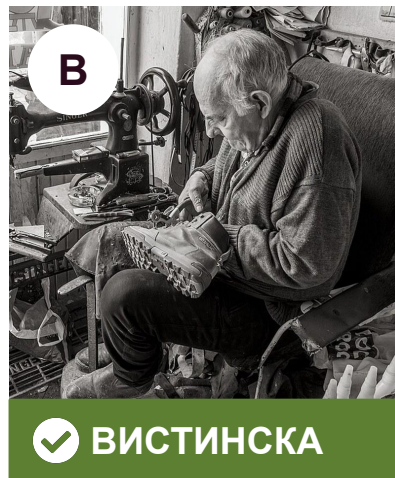
Две слики се генерирани со ВИ, а двете вистински се од Македонија

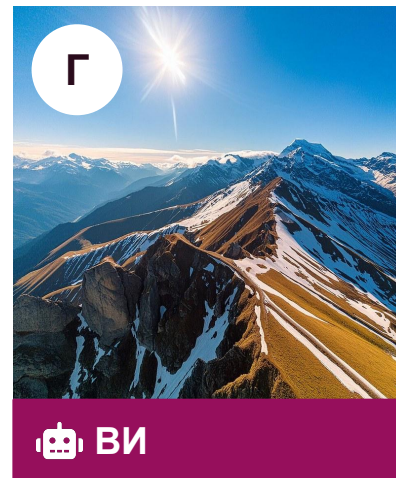
Девојката и кучето не постојат

Потопената црква Св. Никола, Мавровско Езеро

Чевлар во Старата чаршија, Битола

Планина генерирана од текстуален опис

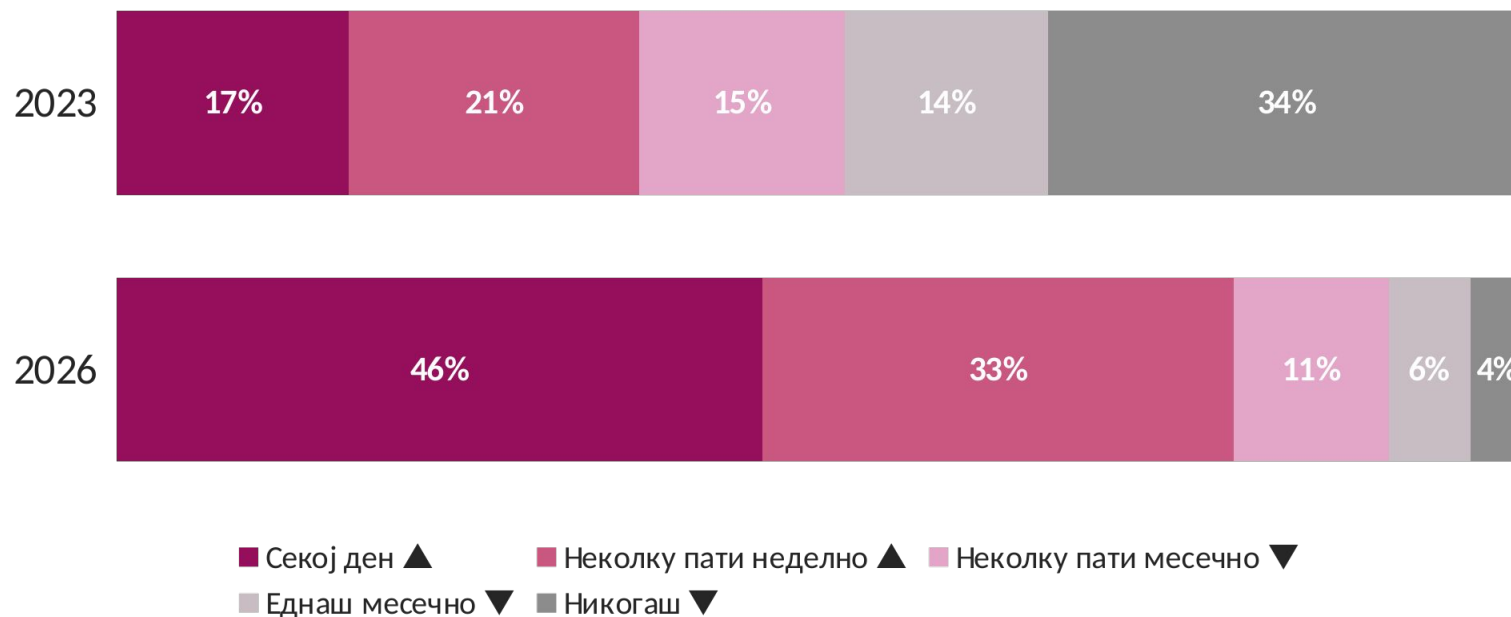
82%

од средношколците велат дека секогаш или обично можат да препознаат содржина направена со ВИ.

Колку од вас ги погодија сите четири?

Замката не е само да поверувате во лажна слика, туку и да почнете да се сомневате во вистинската.

Најголемата промена за две години: секој ден ВИ користат 46%, наместо 17%

79%

ја користат секој ден или неколку пати неделно (37% во 2023)

4%

никогаш не ја користат (34% во 2023)

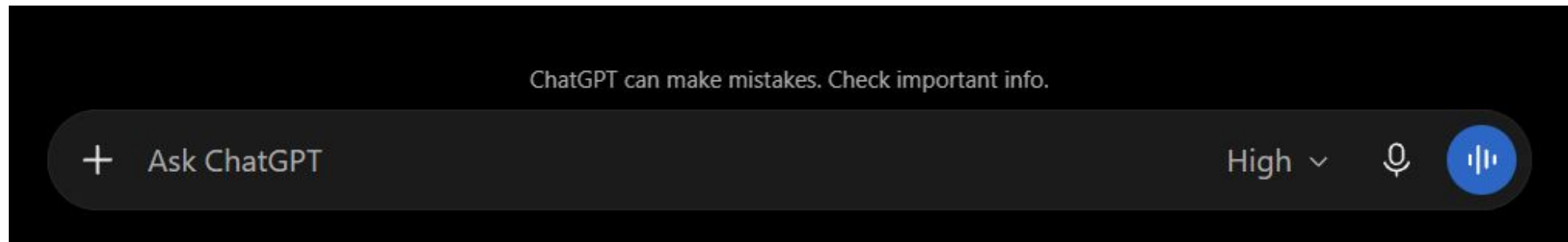
Скокот е преголем за да се објасни само со возраста бидејќи ChatGPT, Gemini и Copilot станаа достапни насекаде.

Најчесто за факти и учење, но половина ја прашуваат ВИ и за лични работи

Половина ја прашуваат ВИ и за лични работи и за здравје.

Тоа се теми каде погрешен, а убедлив одговор може навистина да наштети. ВИ звучи сигурно и кога греши.

Знаеме дека ВИ греши, но не секогаш проверуваме

ЗНАЕМЕ

61%

знаат дека ВИ може да даде одговор што изгледа точен, а е погрешен или измислен

ПРОВЕРУВАМЕ

53%

велат дека ги проверуваат информациите од ВИ во друг извор пред да ги употребат

ПРЕДАВАМЕ

38%

сметаат дека ВИ е доволно добра за училишни задачи без никакви измени

ВИ е почеток, не крај.

Што е ова?

**„ШОКАНТНО: Погледнете што се случуваше вчера во Скопје...
бидете подготвени! (ВИДЕО)“**

А

Објективно
информирање

Б

Нечие мислење

В

Мамка за
кликори

Г

Не знам

Ова е насловот од прашалникот, од збор до збор.

Мамката ја препознаваат 60%, но 4 од 10 сè уште ја пропуштаат

ОДГОВОР В: МАМКА ЗА КЛИКОВИ

60%

Мамка за кликови

53% во 2023

16%

Објективно информирање

22% во 2023

15%

Не знам

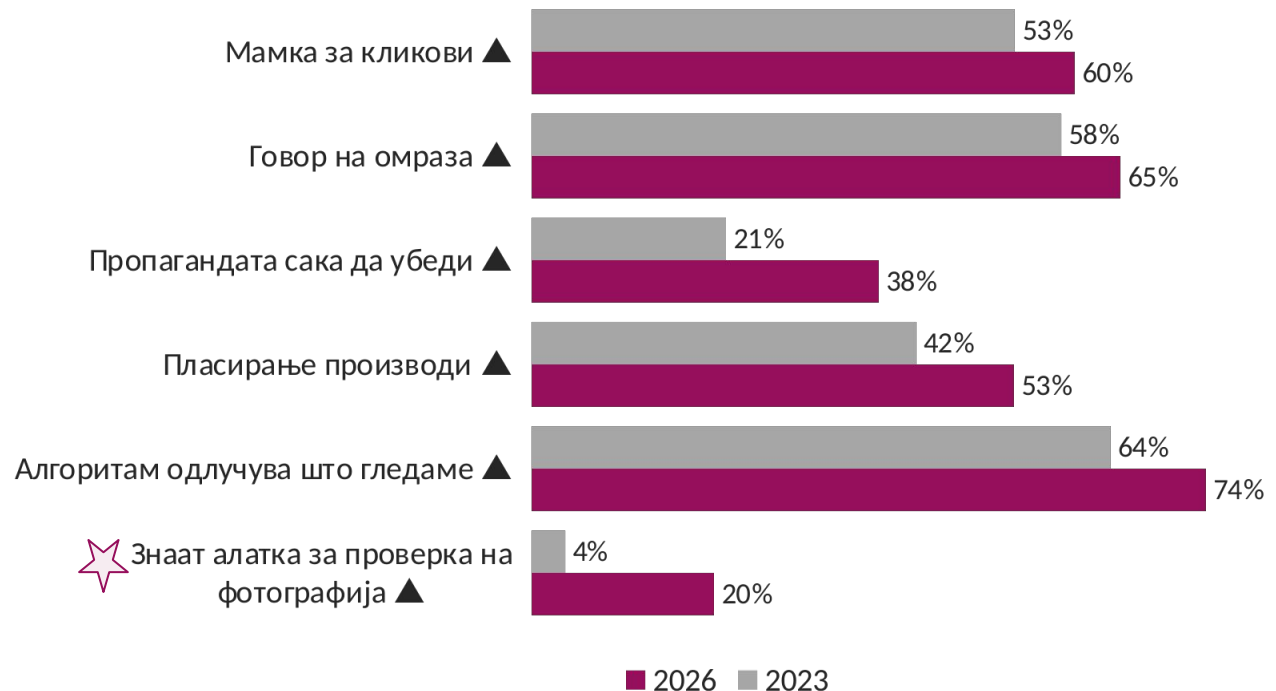
17% во 2023

9%

Нечие мислење

8% во 2023

Каде напредувате: % со точен одговор

Факт или мислење?

1

Втората светска војна заврши во 1945 година.

2

Земјата е трета планета од Сонцето.

3

Кучето е најдобар пријател на човекот.

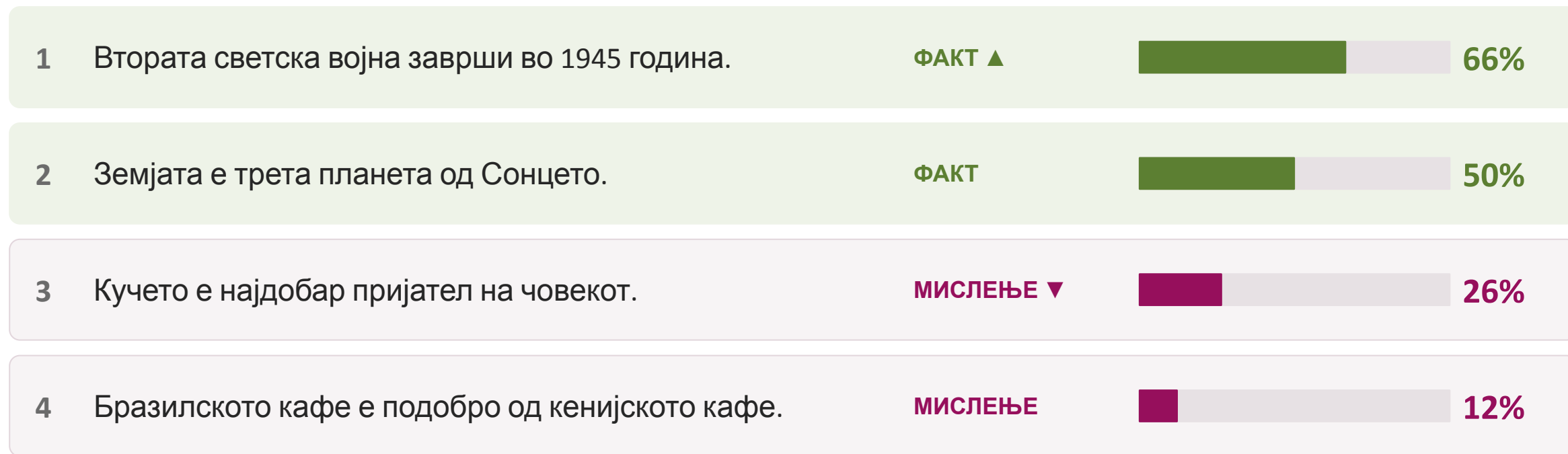
4

Бразилското кафе е подобро од кенијското кафе.

Факт е нешто што може да се провери. Мислење е вкус, став или вредност.

Само половина (50%) препознале дека „Земјата е трета планета од Сонцето“ е факт

% од средношколците што ја означиле реченицата како ФАКТ

Во 2023: 55% за војната, 48% за Земјата и 36% погрешно за кучето. Разликувањето факт од мислење напредува, но има простор за подобрување.

Наидувате на објава што ве лути и вознемирува. Размислете што правите прво?

А

Веднаш ја споделувам со сите на мрежата

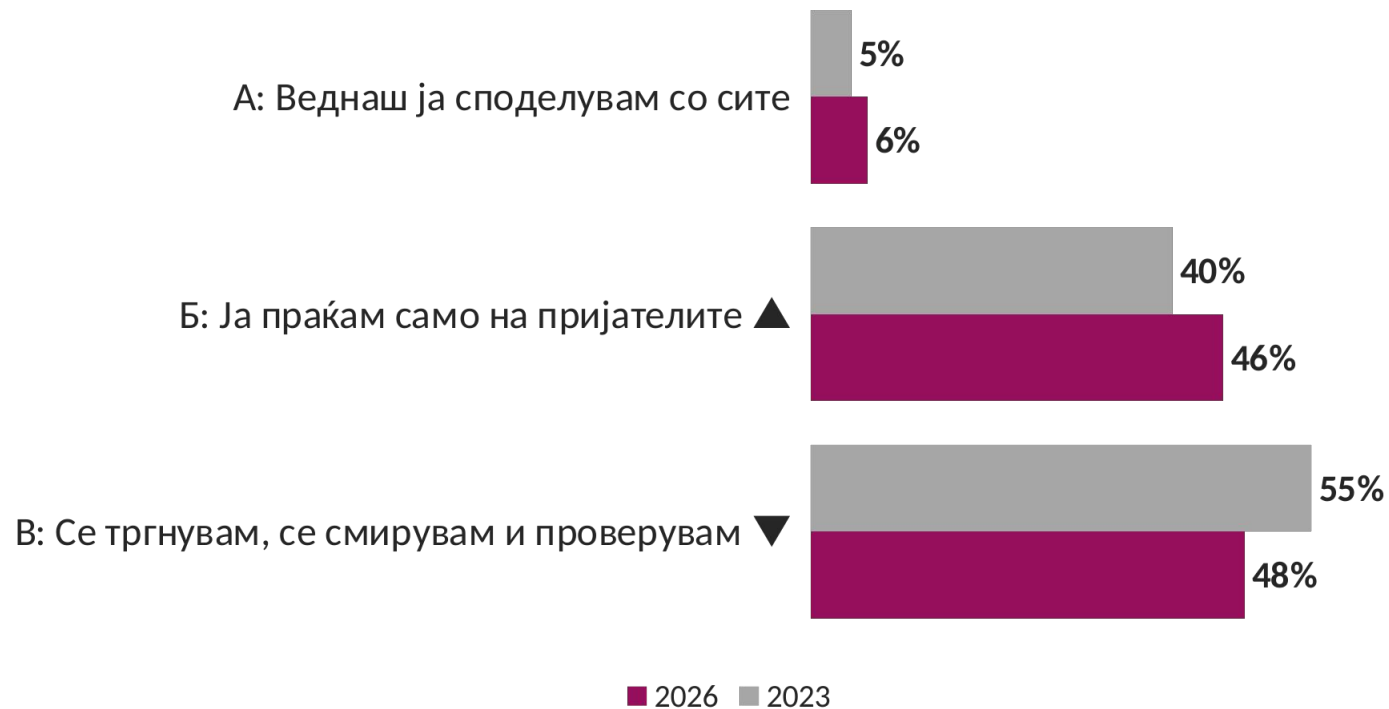
Б

Ја праќам само на пријателите

В

Се тргнувам од екранот, се смирувам и проверувам дали е вистина

Кога објавата ве лути, помалку проверувате

ДЕНЕС РЕЧИСИ ИЗЕДНАЧЕНО

48%

прво се смируваат и проверуваат

46%

ја праќаат на пријателите

Често лажните вести сакаат да ве налутат или да предизвикаат реакција.

Лутите луѓе споделуваат, не проверуваат. А „само на пријателите“ е исто споделување.

Знаењето не станува навика само од себе

АПЛИКАЦИИ И УСЛОВИ

ЗНАЕМЕ

83%

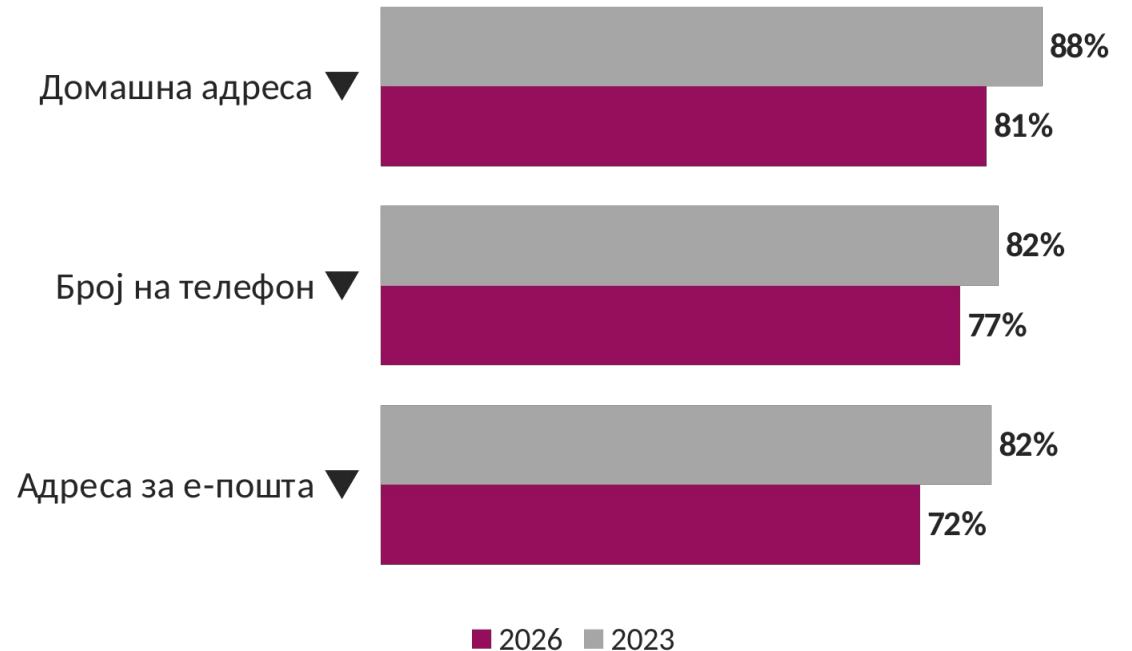
прво би провериле до кои податоци бара пристап апликацијата

ПРАВИМЕ

56%

автоматски ги прифаќаат условите или не гледаат смисла да ги читаат

„НИКОГАШ НЕ БИ ГО СПОДЕЛИЛ/А ЈАВНО“

37% се на интернет повеќе од пет часа, и тоа во училишен ден

37%

повеќе од 5 часа дневно на интернет во училишен ден (29% во 2023) ▲

64%

секој ден пишуваат на Viber, WhatsApp, Messenger и сл. (41% во 2023) ▲

62%

самите се согласуваат дека поминуваат премногу време на социјалните мрежи

Без што најтешко би поминале една недела? (до три одговори)

Вестите не ги барате, тие ве наоѓаат

2%

ги ставиле вестите меѓу
содржините што најмногу ги
гледаат на интернет

59%

сепак се информираат за
случувањата преку социјалните
мрежи барем неколку пати
неделно

74%

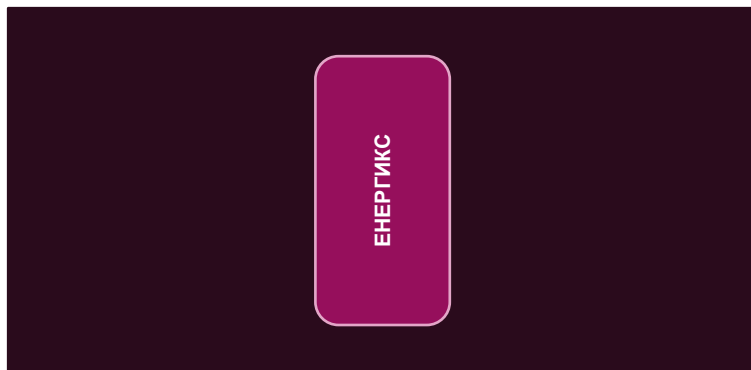
знаат дека алгоритам одлучува
што им се прикажува (64% во
2023) ▲

Ако вие не го бирате изворот, некој друг го бира за вас.

Платено или не? Рекламата не мора да се претстави како реклама

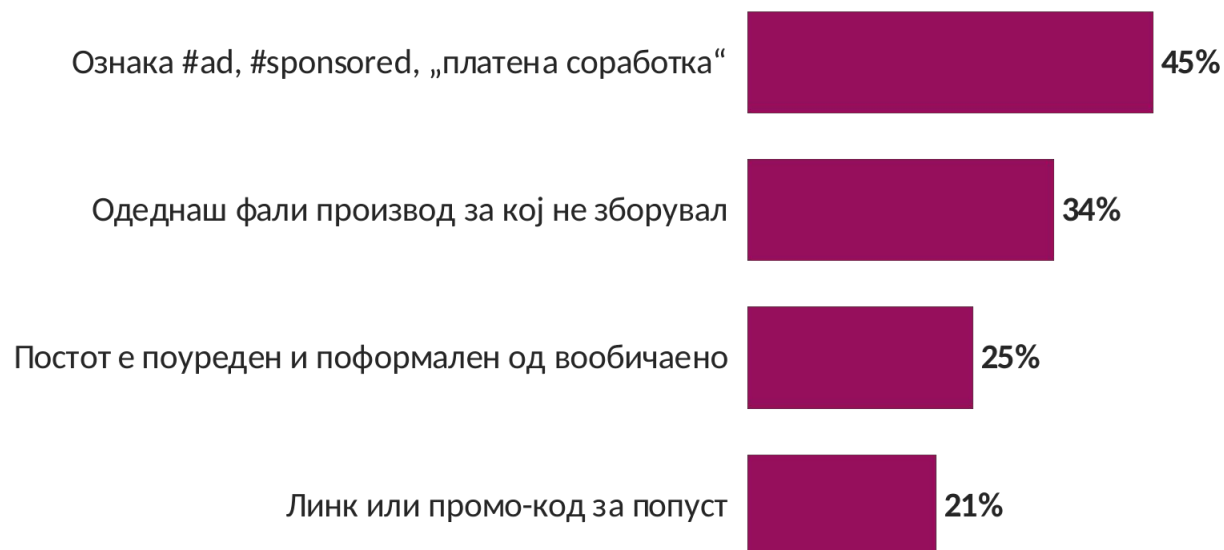
инфлуенсер_пример
Во соработка со ЕНЕРГИКС

Ова е најдобриот пијалок што сум го пробала!
Со кодот ENERGY20 имате 20% попуст. #ad

Измислен пример

61% следат инфлуенсери. Кој знак би ве навел да помислите дека е платена реклама?

Промо-кодот е речиси секогаш знак за договор, а го забележуваат најмалку ученици.

Момчиња или девојки? Кај кого е почесто...

- 1 ...да знаат алатка за проверка на фотографии?
- 2 ...секој ден да учат преку интернет?
- 3 ...никогаш да не разговараат со непознати на мрежите?
- 4 ...да ги проверуваат одговорите од ВИ во друг извор?
- 5 ...играњето игри најмногу да им недостига?

Никој не е „подобар“. Секој има свои силни страни и свои слепи точки

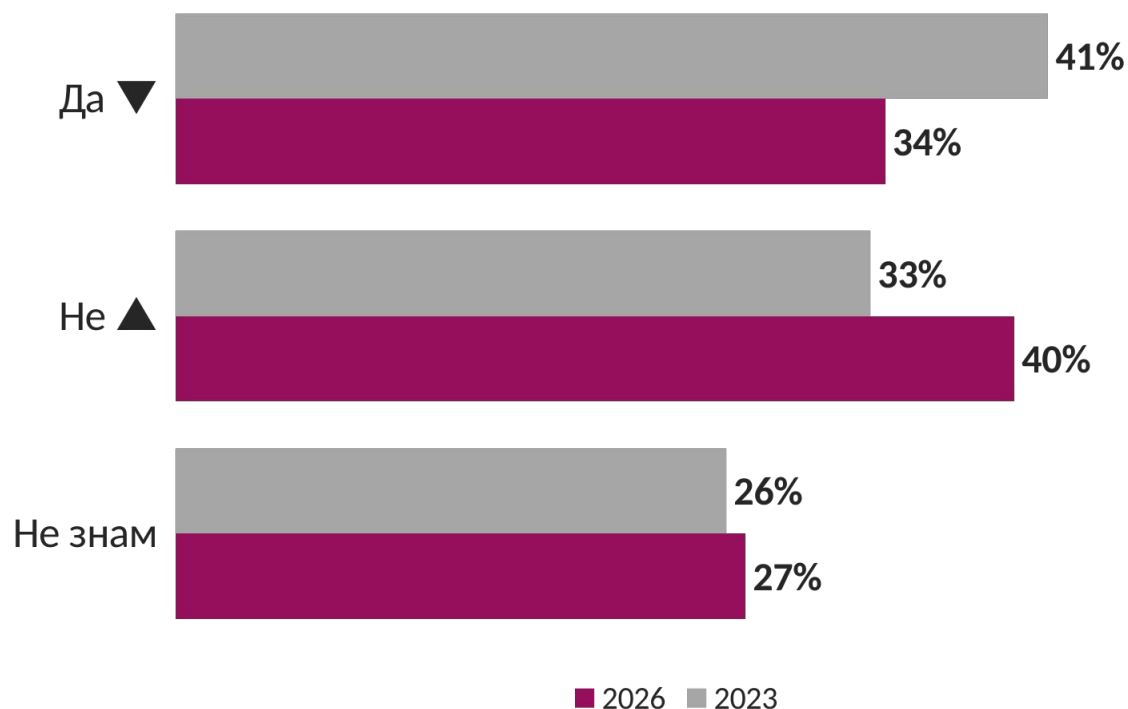

Момчињата почесто ги знаат техничките трикови.

Девојките почесто се претпазливи и проверуваат.

Најдобро е да учите едни од други.

Само 34% сметаат дека на училиште добиваат доволно знаење за медиумите

„Не“ во 2026 година е најчест одговор.

Токму кога ВИ стана секојдневие, учениците помалку чувствуваат дека училиштето ги подготвува. Затоа ова истражување е и аргумент за повеќе практична медиумска писменост во средните училишта.

ЗА КРАЈ

Заењето е поголемо отколку пред две години. Сега останува навиката.

Застани.

Провери.

Сподели.

Една бројка од денес што ќе ја раскажете на друштвото?

Благодариме! Прашања?